

Čudo prirode u Nikšiću

Nikšić kao najveća opština u državi posjeduje brojna prirodna bogastva: na njenom području postoji 5 jezera, mnoge rijeke, planine koje krase ovaj grad. Predio naše opštine se izdvaja po estavelama, mnoge zemlje mastaju o njima, a Nikšić ih ima 5, od kojih je najveća Gornjepoljski vir.

„Gornjepoljski vir je najveća i najznačajnija estavela u Dinaridima. Hidrološki je aktivna tokom cijele godine. Vir se nalazi u Gornjem polju, sjevernije od Krupca, prema Vidrovanskim vrelima Sabirna površina, sa koje se dreniraju sve vode i hrane Vir, skarćena je površina klanca Duge i planine Golija. Dio vode se, prethodno, podzemnim putevima, kroz klanac Duga, pretače iz Gatačkog polja. Najnovijim mjerenjima Hidrometerološkog zavoda Crne Gore utvrđena je dubina od 72m. Sa koritom rijeke Sušice estavela je povezana oko 40m dugim tokom, kojim se kada estavela funkcioniše kao vrelo, voda uliva u Sušicu. U vrijeme visokog vodostaja, Gornjepoljski vir daje Sušici 7 m³/s, ali se u hidrološkim studijama pominje da najveća izdašnost dostiže desetine m³/s. Da bi se spriječilo poniranje viška vode rijeke Sušice u estavelu, 1896. g. izgrađena je kamenita brana. Kao vrelo Gornjepoljski vir funkcioniše od polovine juna, što znači duži period vremena u godini. U vrijeme kad Gornjepoljski vir ima funkciju ponora, voda se postepeno spušta do određene dubine i za to vrijeme dobija vodu iz rijeke Sušice“, kaže Dragutin Milić, geograf, samostalni savjetnik u Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine.

„Gornjepoljski vir je školski primjer estavele i jedna je od najvećih pojava te vrste u krasu Dinarida i šire. Oblika je vrtače, prečnika 100m, a u dnu se sužava u jamu. Najveća do sada, izmjerena dubina iznosi 95m, a i dalje je nemoguće mjeriti zbog karaktera jamskog kanala i promjene njegovog azimuta prema masivu. Najniže zabilježeni nivo u Viru je 34m od vrha depresije“.

„Estavela Gornjepoljski vir je potencijalni objekat zaštite prirode i njena osnovna vrijednost je autohtoni i živopisni ambijent kraškog polja u kojem se formira i predstavlja kuriozitet u Dinarskom krasu i šire svojim karakteristikama, specifičnošću i veličinom.

Kada se uzmu u obzir studije, elaborati, naučni radovi, stoji činjenica da vode nikšićkog regiona imaju raznovrstan i značajan sastav živog svijeta. Za njegovu zaštitu potrebno je preduzeti mjere u smislu: zaštite od zagađenja, stihskog unošenja alohtonih vrsta, posebno u oblasti ihtiofaune, racionalnoj eksploataciji“, ističe Boro Vuković, biolog, samostalni savjetnik u Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine.

Gornjepoljski vir ,kao hidrogeološki fenomen, lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja ima sve preduslove da bude zaštićen objekat prirode, kao spomenik prirode. Još je u velikoj mjeri očuvan prostor sa neposrednim okruženjem koje u geomorfološkom i biodiverzitetском smislu ima dovoljno razloga da se nađe na spisku zaštićenih objekata prirode Crne Gore. „Kroz izradu programa razvoja i zaštite Gornjepoljskog vira kao spomenika prirode moguće je njegovo uključenje u ekoturističke programe, edukativne i obrazovne programe na lokalnom i republičkom nivou“, ističu u Turističkoj organizaciji Opštine Nikšić.

(fotografije: Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine)

Antropogeni zahvati koji su bili prisutni na ovom prostoru (eksplozija u viru, devastacija putem izgradnje pozajmništva građevinskog materijala, kamenoloma, deponije, sječe drveća i žbunja), nijesu uništili izvornost, autohtonost i integritet ovog zanimljivog objekta prirode. Upravo je realizacija programa zaštite ovog prostora kao spomenika prirode pravi način da se pokrene njegova ekološka, kulturna, obrazovna i raznovrsna turistička valorizacija.

G. Dragutin Milić: „Posle 15 godina truda da se Gornjepoljski vir stavi pod zaštitu postoje indicije da će se to desiti na jednoj od narednih sjenica Skupštine opštine Nikšić”.

„Moje je mišljenje, a nadam se da ćete se složiti sa njim, da bi trebalo zaštititi ovo čudo prirode, jer sigurno postoji razlog zašto je baš odabralo naše područje da tu nastane i da nam omogući da uživamo u njemu.“, kaže Draško Goranović, stanovnik Gornjeg Polja, a mi se u potpunosti slažemo s njim.

Na predjelu Gornjepoljskog vira postoje i rijetke, ugrožene i endemske vrste, kaže g. Vuković:

*„Ja ću vam nabrojati sve zbog njihovog značaja: Od zaštićenih vrsta karakterističan je šumski mrav (*Formica rufa*), jelenak (*Lucanus cervus*), nosorožac (*Oryctes nasicornis*), kao i leptiri: *Papilio machaon* L. (lastin rep), *Papilio podalirus* L. (Jedarce), *Parnassius apollo* L. (Apolov leptir). Evidentirano je i prisustvo endemičnih i rijetkih vrsta, kao i vrsta od međunarodnog značaja. To su vrste koje se nalaze na evropskim i svjetskim crvenim listama i za koje su utvrđene kategorije ugroženosti:*

Empusa fasciata Brulle, 1836.-na suvim travnim staništima i krečnjacima-ranjiva(V), *Poecilimon komareki* Reichan, 1957.-skakavac na suvim kamenitim livadama – (subendemit ex Jugoslavije-rijetka vrsta –(R), *Librilloides macaronius* (Scopoli, 1763.)-mrežokrilac na suvim travnim krečnjačkim staništima –nedovoljno poznate biologije, rijetka, *Molops parreyssi* Kraatz-1875., tvrdokrilac – subendemit Jugoslavije, rijetka vrsta (R), *Coniocleonus pseudooglicuus* J.Muller 1921.- surlaš, na suvim travnatim staništima, na krečnjacima –subendemit Jugoslavije - rijetka vrsta (R), *Otiorhynchus petrensis ludovici* Reitter, 1912.-surlaš na suvim travnim staništima na krečnjacima – rijetka vrsta R, *Maculinea arion* Linnaeus, 1758. – licenide (leptiri plavci) suva trava, staništa na krečnjacima ranjiva (V) *Zerynthia polyxena* Denis & Schiffermuller, 1775. na livadama-ranjiva vrsta, *Saturnia pyri* Linnaeus, 1758. u listopadnoj sumi – ugrožena vrsta(E).

U gornjem toku rijeke Zete istraživanja su pokazala da faunu dna čine u prvom redu larve raznih grupa insekata: Chironomidae, Ephemeroptera, Plecoptera, Trichoptera, Megaloptera i dr., Diptera, zatim predstavnici Mollusca i Amphipoda. Njihova brojnost ukazuje na povoljnost u ishrani plemenitih, u prvom redu salmonidnih vrsta riba.“